

Płonka-Syroka, Bożena

"Freud", Zofia Rosińska, Warszawa 1993 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 2/1, 126-128

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wydawnictwo Wiedza Powszechna opublikowało w serii „Myśli i Ludzie” interesujące studium Zofii Rosińskiej poświęcone analizie dorobku intelektualnego Zygmunta Freuda. Praca składa się z kilku wyodrębnionych części. Rozpoczyna ją krótki biogram twórcy psychoanalizy, może nieco zbyt skrótowo traktujący postać wiedeńskiego reformatora. Autorka dodała jednak na zakończenie swego studium zestawienie ważniejszych dat z życia Freuda. Pozwala to osiągnąć orientację w biografii Freuda czytelnikowi, który dopiero poznaje jego interesującą sylwetkę. Układ ten pozostawia jednak pewien niedosyt komentarza od autorskiego, sytuującego poszczególne etapy ewolucji myśli twórcy psychoanalizy w określonych konfiguracjach jego losów. Trzeba przyznać, że zamierzenie autorki, która pragnęła ukazać ewolucję doktryny Freuda, zostało uwieńczone powodzeniem. Postawiona przez nią teza, że dzięki zastosowaniu metody analizy źródeł w porządku odwrotnym od chronologicznego możemy odnaleźć w początkowej postaci twierdzenia i idee obecne w późniejszych dziełach w formie rozwiniętej, znalazła wyrazistą eksplikację. Autorka przedstawia najważniejsze elementy doktryny Freuda w ich układzie rozwojowym, wskazując na pierwotne i rozwinięte systemy znaczeń, zweryfikowane przez Freuda w ciągu lat prowadzenia przezeń praktyki lekarskiej i wzbogacania teoretycznego stworzonego przezeń systemu.

Zofia Rosińska dobrze ukazuje historyczne korzenie psychoanalizy, plasując freudyzm między systemami filozoficznymi XIX i XX stulecia o zbliżonej postawie wobec kartezjanizmu, z jego dominacją świadomego siebie poznającego podmiotu, dysponującego ponadto poczuciem oczywistości jako kryterium prawdziwości poznania. Autorka poszukuje paraleli między psychoanalizą a fenomenologią Husserla, doszukuje się podobieństw z interpretacją dokonaną przez Diltheya, ukazuje wątki wspólnoty z marksizmem. W interesujący sposób stawia problem inspiracji, jakie wyszły z klasycznego freudyzmu w kierunku współczesnej psychologii i filozofii.

Dla historyka medycyny interesujące jest przypomnienie genezy psychoanalizy, w której poczesne miejsce zajmuje doktryna XVIII-wiecznego lekarza Franza Antona Mesmera. Autorka powołuje się w tym wypadku na opracowanie dwóch francuskich badaczy L. Chertoka i R. De Saussure'a, których wnioski idą w tym kierunku trochę za daleko. Związek freudyzmu z mesmery-

zmem jest jednak niewątpliwy. Obie doktryny bowiem konstato-
wały fakt istnienia poza świadomością pamięci zdarzeń prze-
szłych, przyznawały im znaczenie urazowe, wiązały pojawienie
się objawów somatycznych z tymi urazami i postrzegały możli-
wości terapeutyczne w metodach o charakterze katharsis. Zofia
Rosińska przywołuje w genezie freudyzmu także dziedzictwo pla-
tońskie, z jego trójczłonową koncepcją ludzkiej duszy. Podkreśla
związek psychoanalizy z tradycją akademicką medycyny wiedeń-
skiej (Breuer) i paryskiej (Charcot). Ukazuje freudyzm jako dzie-
cko swoich czasów – epoki biologicznego paradygmatu medycyny
akademickiej, a zarazem epoki w dziejach kultury pełnej wielo-
rakich obszarów tabu. Ciekawe jest porównanie usiłowań Freuda
i poprzedzającego go o stulecie Mesmera, którzy zamierzali do-
stosować opis postrzeganych przez siebie zjawisk do kanonu ra-
cjonalności naukowej obowiązującego w ich epokach. Obaj bo-
wiem mieli do czynienia z podobnymi fenomenami psychicznymi,
które usiłowali nazywać w konwencji nawiązującej jeszcze z jed-
nej strony do tradycji doktryn hermetycznych łączonej z wątkami
oświeceniowymi (Mesmer) z drugiej strony w konwencji scjenty-
zmu związanej z paradygmatem biologicznym medycyny przeło-
mu XIX i XX w. (Freud).

Wartość książki Zofii Rosińskiej podnosi interesujący wybór
fragmentów oryginalnych utworów Freuda w tłumaczeniu Mar-
cina Poręby, Krzysztofa Raka i Jerzego Prokopiuka. Książka za-
wiera także wykaz dzieł Zygmunta Freuda, które zostały przetłu-
maczone na język polski oraz wybór opracowań poświęconych
psychoanalizie.

Z dwóch studiów Zofii Rosińskiej, które składają się na treść
omawianej pracy, pierwsze ma charakter bardziej skończony. Za-
wiera rekonstrukcję poglądów Freuda w ich ewolucji. Autorka
wydobywa najważniejsze elementy doktryny w ich formie wstęp-
nej, będącej zalążkiem rozwiniętej koncepcji. Porównuje oba po-
ziomy rozwojowe, co pozwala ujrzeć psychoanalizę w całym bo-
gactwie niesionych przez nią znaczeń. Drugie studium jest raczej
zarysem dotyczącym recepcji freudyzmu w myśli europejskiej.
Autorka odwołuje się do wybranych porównań z teoriami filozofi-
cznymi współczesnej Freudowi epoki, co pozwala ujrzeć history-
czno-kulturowe podglebie tworzonych współcześnie wobec siebie
koncepcji. Epoka dominacji scjentyzmu i panowania idei świa-
domego podmiotu poznającego, wolnego od pozanaukowych uwa-
runkowań, rodzi doktryny o przeciwnym punkcie widzenia czło-
wieka – fenomenologię i psychoanalizę, które na trwałe wkraczają
do kanonu intelektualnego współczesności. Zofia Rosińska

otwarcie wyraża przekonanie, że zarysowane w drugiej części wątki wymagają rozwinięcia. Wypada się z nią zgodzić. Możemy tylko oczekiwać na kontynuowanie przez Autorkę tak interesująco podjętego przez nią tematu.

Bożena Płonka-Syroka

Wrocław